

Chytil jsem v minulém čísle¹ in flagranti Horkého za límeček při mstivém uličnictví; *dokázal jsem* mu, že mně podsunuje cosi, čeho jsem ani neřekl, ani nemyslí, že si chce příliš lacině tropit šašky z čehosi, čemu nerozumí; a nastavil jsem mu, aby lépe poznal, co ztropil, zradlo jeho vlastní minulosti. A věděl jsem, co nastane. Znáám českého literárního člověka a neklamal mne ještě nikdy. Mám své zkušenosti a znamenávám si je do deníku, který nese dojemný název *Kde domov můj?* Horký nemá ani slova důvodu nebo vysvětlení své neslušnosti,² a proto sem s nadávkami, podezíráním, pomluvou! Rozumí se, že jsem hrubec, osobní ješita, patologický případ, individuum nebezpečnější české kultuře než Kronbauer... Trásk! Je to dost silné? A bude tleskat po tom galerií?

A předvídal jsem i, co ještě přišlo. Přijde to v Čechách vředy, kdykoli jí někoho věčně usvědčil. Vrhne se do náručí okamžitě tvým literárním nepřítelům, třebaš všera stál ještě proti nim. A zvolá v divadelní póze, co zvolal v tomto případě Horký: však už i Dyk, však už i Holý zakusili, jaký mstivý malicherný chlap je ten Šalda! Však už i mnoho jiných vidí, jak Šalda hubí Novinu svou mstivou osobní politikou! (Těch „mnoho jiných“ jsou bezplatní komparsové a dělají vždy dobrý efekt v Čechách, kde stále rozhoduje o duševních otázkách majorita.)

Tedy Horký míní, že jsem z osobní mstivosti „ztrhal“ Dykovu aktovku Ranní ropuchu,³ — hotové kulturní arcidílo; při něm prý přestává všechn subjektivism, tu musí každý slepec vidět, že stojí před literárním fenoménem... To on Horký jest jinak velkodušný. Také měl s Dykem polemiky, také mu Dyk ublížil, a on přece zneužil při příležitosti Ranní ropuchy Hebblova slova o propadlém obecenství... Tak je velkodušný a velkomyslný Horký. Zrovna do čítanky měl by se vložit jako příklad této vymírající ctnosti.

Milý p. Horký! Velkodušnost jest krásná ctnost, ale musí se provozovat ve tmě, kde ji nikdo nevidí, jinak se snadno zvrhuje — jako ve vašem případě — *ve nevkusnou theatrální pózu a literární politiku*. Já být na vašem místě a být náhodou nadšen (nadšení jest konečně věc, za kterou nikdo nemůže, a většina lidí, jak říká Ruskin, užene si nadšení jako rýmu, neví ani, jak k němu přišla) p. Dykovou aktovkou, napsal bych o ní sice hymnus, ale *podepsal bych ho nejtemnějším pseudonymem, za nimž by*

1 [Viz zde str. 217]

2 Pomáhá si jen fikslářstvím a vylhaným mravním rozhořčením — v tom je odedávna p. Horký mistrem. Připomněl jsem v minulém čísle, že pan Horký psával a cítil jinak kdysi, kdy byl prostým literárním začátečníkem, než dnes, kdy je literárním činovníkem, dvojnásobným redaktorem. Za to mně pan Horký spílá svým roztomilým způsobem, jako bych „očíhával a odvažoval mu kus chleba“. Čtenáři tohoto listu vědí, že jsem se ničeho takového nedopustil a že jsem jen prostě *konstatoval veřejné faktum*, které se čte na poslední stránce Národního obzoru i Humoristických listů. A faktu toho bylo mně třeba, aby posvítilo na někdejší revoluční žár p. Horkého, který vzplanul rychleji než slaměný věchet. Stejně nejspíše jsou všechny dedukce, které vyvozuje násilně p. Horký z běžného rčení: Zase kousek Dyka. Ubohý humor, který musí autor *takhle* stloukat jako p. Horký!

3 - [Viz zde str. 164 a n.]

mne nepoznala ani má kočka, a ani v testamentu bych nepověděl, že jsem byl autorem té hymny. Ale nejméně bych to vytruboval při každé sebenevhodnější příležitosti a pouštěl přitom na svou velkodušnou osobu růžové elektrické osvětlení, jako vy to děláte již po druhé v Národním obzoru; nejméně bych si z ní dělal politický můstek ke sblížení s člověkem, který má pro vás shlukem náhodných okolností náhle cenu jako můj nepřítel...

Milý jezovito, ach naivní český jezovito! Velkodušnost jest jistě krásná ctnost, ale dovedou ji provozovat jen *čudní lidé, jen čudné duše*. Ne ty, které by ji nosily na trh. Takovou ostnitou zdí ohradila již světová spravedlnost tuto aristokratickou ctnost — před demokraty à la Horký.

Já ovšem jsem vedle p. Horkého malodušná, nízká, plebejská duše. Neboť mne nepokoušela velkodušnost à la Horký, abych pro ni zahodil *literární soudnost a umělecké svědomí*. Napsal jsem svůj poctivý soud o práci p. Dykové jako o literární bagatele a doložil jsem jej estetickým rozbořem, který by přesvědčil každého literárního vzdělance vyjma — velkodušné Horké.

P. Horký dekretoval po papežsku, že „*každý kulturní člověk musí být přesvědčen, že práce p. Dykova jest znamenitá*“, a na základě tohoto neomylného dekretu vyloučil mne z kulturní oblasti a postavil mne pod Kronbaura. Dobrák p. Horký. Jenže, bojím se, musila by být se mnou pak zavržena řada jemných a vzdělaných lidí a mezi nimi několik nejlepších našich básníků. Protože p. Horkému neplatí nic vnitřní pravda a vnitřní důvody, nýbrž jen vnější svědectví a počítání hlasů, věz tedy, že bych mu mohl ukázat řadu souhlasných listů, které jsem obdržel po své recenzi Ranní ropuchy, a že jsou mezi nimi i hlasy, které mluví přímo o *humbugu*, jenž se tropí s každou bagatelou p. Dykovou.

Stejně odmítám i pomluvu p. Horkého, pokud se týče mé recenze *Mračen Holého*.¹ Sama Moderní revue — list, jehož příspěvatelem jest p. Holý — byla nucena odsoudit *Mračna* jako knížku umělecky bezcennou.

Vůbec pravím zde p. Horkému tváří v tvář, že ošklivě lže, dělá-li z Dyka a Holého mé *osobní nepřátele*. Nejsem jim žádným osobním nepřítelem — jsem nepřítelem *principiálním, směrovým, literárním!* Já nestýkal se nikdy osobně s těmito pány (p. Holého neznám ani jako fyzického člověka!), nerozešel jsem se s nimi nikdy osobně, nikdy nepřekáželi mně v mé literární nebo jiné dráze, nesoutěžil jsem s nimi nikdy o nic! Stojím jen proti jejich pochybenému a zvrácenému literárnímu směru, proti jich neumění nebo poloumění, proti jejich literárním nemravům, proti jejich násilnictví, dráždění a rabulistice.

Nejžertovnější přitom jest, že K. Horký před několika měsíci odsoudil polemiky p. Dykovy proti mně jako malicherné, nekulturní a ničemné (při příležitosti referátu o Ranní ropuše: „kdyby měl p. Šalda náhodou na kabátě skvrnu, svolal by p. Dyk k tomu kdekoho“, ale velikých vad naší literatury nevidí a nechce vidět!) — dnes jest mu dobrý za zbraň proti mně! A já neučinil v minulém čísle *Noviny* nic, než že jsem se bránil právě proti těm lžím, sofistikám a hrubostem dykovským! Literární jezovito dovede se spojit proti tobě i s Belzebubem!

P. Horký, jak již jest *věcný* odpůrce, uznal za gentlemanské užít proti mně argumentu nejsoukromějšího. Prý jsem pozval p. Horkého za divadelního referenta, a to prý „zrovna v té době, kdy prohlásil Pány za dobré“.

1 - [Viz zde str. 92 a n.]

P. Horký nepěkně klame. Jest pravda, že jsem pozval p. Horkého k spolupracovníctví na Novině — jako jsem pozval před založením Noviny asi 50—60 jiných spisovatelů, kritiků, beletristů, básníků, filosofů, vědců českých. Pokládal jsem to za svou povinnost k listu duševní kultury české: nezakládal jsem žádný stranický listek, nýbrž literární a uměleckou revui. (Takové pozvání nezavazovalo mne ovšem k ničemu jinému než k zachování rukopisu, kdyby mně jej pozvaný poslal a kdyby se mně nehodil.) Jest pravda i, že jsem se tázal p. Horkého, nepsal-li by po případě referáty o Vinohradském divadle — *ale bylo to plný měsíc před jeho referátem o Pánech*. (Poznamenal jsem si náhodou datum svého hovoru s p. Horkým.) Po jeho referátu o Pánech a jiných jeho pozdějších bedných nekritičnostech byl bych toho, ujišťuju p. Horkého, nikdy neučinil. Ostatně, že umím i vracet rukopisy, ví p. Horký také.¹

Karlem Horkým

zabývati se zde jsem nucen ještě jednou přes všechny svůj odpor. Proti souvislé mé argumentaci z minulého čísla nedovede postavit Horký ani jediného důvodu, i vrhá se na poslední větu, vytrhává ji z kontextu, osamostatňuje ji a vytlouká z ní pak — co v ní není. Taková jest již polemická manýra Horkého. *Inkrimovaná věta není však nic než skoro doslovný citát z jednoho jeho listu z prosince 1907*. Psalť mně tehdy Horký: „Vím, že dovedete vracet rukopisy, s nimiž nesouhlasíte, i prosím, abyste mně“ atd. Věděl-li Horký hned na počátku svých styků se mnou, že dovedu vracet rukopisy, nuže, pak bych byl dovedl vrátit i jeho referát o Pánech, jímž se oháněl. Takový jest smysl poslední věty v kontextu, v němž jest zřetelně připjata na referát o Pánech.

Tím vysvětlil jsem slušné literární veřejnosti všecko, co jsem byl povinen, a myju si ruce z toho nečistého sujetu. Lituju, že jsem vůbec kdy o Horkého zavadil; individua jeho mravních a rozumových kvalit nemají se opravdu poctívat polemikou, nýbrž míjet jen mlčením.

† Josef Hlávka

11. března [1908] zemřel v Praze Josef Hlávka, architekt, prezident a zakladatel České akademie, zakladatel jiných ještě institucí, majetník mnohých řádů a národních mecenáš, naplniv 77 let života jistě nade vše pomyšlení vytrvalého, energického, soustředěného k cílům určitým a jasným. Hlávka byl architekt, který pojal řadu velikých staveb ve Vídni i mimo Vídeň a řadu jich i provedl sám jako podnikatel. Významnější jeho díla architektonická jsou: chrám lazaristů ve Vídni, Velká opera ve Vídni, residence biskupa feckovýchodního v Černovicích, zemská porodnice v Praze, vídeňské akademické gymnasium, palác arciknězete Viléma (zároveň vel-

221
mistrovský palác řádu Německých rytířů), farní chrám sv. Otmara ve Vídni, farní chrám v Kőpfinku v Horních Rakousích a katol. arménský kostel v Černovicích. Ku podivu, že nikdo neoceňil u nás *kriticky umělecký* ráz i hodnotu architektonického díla Hlávka. A přece by to stálo za to: mně aspoň pověděly o jeho povaze jeho práce daleko víc než řada chvalořečí o něm pronášených, ba i víc než několik anekdot a výroků jeho, byť autentických. Nemám zde místa rozebírat jeho dílo obšírněji. Jen stručně chci říci toto: Hlávka jako architekt není ve své době zjev nezajímavý. Má předně opravdu nevšední vědomosti, a vědomosti, které si opatřil na stezkách odlehlejších, ležících mimo hlavní ujeté silnice tehdejšího architektonického vědění i učenečství. Po druhé: přichází tu ke slovu povaha energická, houževnatá, logická, ale i střízlivá, suchá, která nemá vlastních organických tvůrčích zdrojů, která spíše obratně skládá, než tvoří mocným, silným dechem; na všech jeho stavbách leží, řekl bych, *komisní exotičnost*. Spojení těchto dvou termínů zdá se snad pitvorným, ale právě ono vyjadřuje, co chci říci. Hlávka nalezl v oblastech odlehlejších, z nichž obyčejně nečerpalo tehdejší historické epigonství, nejen impulz, ale nedomyslnil a nedocítil ho, spokojil se jeho mrtvě učeneckým užitím. A hlavně: jeho díla mají v sobě cosi studeného, cosi oficiálního; Hlávka nesnažil se nikdy o to, pochopiti hlubší, intimnější potřeby doby a odpověděti jim čímsi opravdovějším, než jest pouhý historický formalism a vnějšková korektnost.

A to jest i ráz celého jeho národního mecenášství. Hlávka viděl a znal odjinud vědecké a kulturní instituce, jako jsou akademie, a myslil, že stačí pouhé vnějškové přenesení těchto institucí k nám, abychom byli již kulturně spaseni. Necítil, že naše česká bída jest cosi *sui generis*, cosi zvláštního a svého způsobu jedinečného, co žádá hlubšího a delšího zamyšlení a ještě delší a úsilnější práce o nápravě; pohodlnější bylo ovšem okopírovati cizí vzory. Hlávka nevěděl dále nebo nechtěl věděti, že moderní kulturní život stvořil si již i jiné orgány, než jsou tyto oficiální instituty vědecké a umělecké, že hnal se širším a mohutnějším proudem, vyrýval si svá řečiště a že to všecko žádalo nekonečně víc pochopení, vroucnosti a lásky, než kolik jim jich přinášel zkostnatělý, úzkoprsý byrokratism jeho i jeho přátel a rádců. Česká akademie, očekávaná s takovými nadějemi, zklamala jich brzy žalostně; v Akademii usadily se koterie starých neomylníků, které se doplňovaly mladými kývaly a přísluhovači a odmítaly příkře všecko, co nepřisahal v slova učitelů, koterie, které se netýkavkovitě uzavíraly od každého obrodného mladšího hnutí.

Jest možno, že Hlávka sám tohoto exklusivismu neschvaloval, jest možno i, že toužil, aby Akademie soustředila v sobě všechny živly, nesoucí vývojové drama soudobé myšlenky české — proskakovaly o tom alespoň občas nápovedì a potvrzují to dnes někteří z těch, kdož ho důvěrněji znali. Ale jest také prostá pravda, že Hlávka neměl buď dost obzíravosti, aby tyto živly rozpoznal, nebo dost síly, aby vynutil jim u svých přátel, co jim náleželo, nebo obojího.

Bude záležití na těch, jež povolal Hlávka ke správě svých milionových odkazů, jaký užitek vydají a jakou pověst a památku sepnou s jménem donátorovým; na nich bude zodpovědnost, promění-li se některý dar Hlávkův, jistě pěkně myšlený, v cosi pochybného, v danajský dar jeho národu.

1 - P. Horký činí také pokus kritisovati mou báseň — *sit venia verbo* — estetiicky, ale pokus ten jest takové ubožáctví duševní, že jest mně líto inkoustu na odpověď. Také věz p. Horký, že nikdy nededikuju nikomu své práce, pokud jsem mu jí nedal přečíst před otištěním a neujistil se, že mu má dedikace není nemilá.